
szájában föld II.

BRANIMIR ŠČEPANOVIČ

Végre egyedül volt. Egy fatörzs mögé bújt, s néhány percig figyelte az érthetetlen hangzavart. Aztán megtántorodott, és térdre esett. De nem sokáig maradt így, hanem hasra vágódott a földön, és remegő vállal, a harmatos, puha mohapárnára hajtott arccal várta, hogy megnyugodjék. Majd lassan a hátára fordult, hosszan elnézte a bükk aranyszínű terebélyes lombját, s megpróbálta a latin nevét is felidézni. De bármennyire is hatalmába kerítette a vágy, a keresett rövid szó nem jutott eszébe. Megijedt, hogy már mindent elfelejt, talán még a szándékát is, pedig azt most szabadon megvalósíthatja. Csak egy vastagabb ágra kell felkúsznia, amely kibírja a nyolcvanhárom kilogrammját. Persze azt is tudta, ha nem teszi meg azonnal — mielőtt még azok hárman rátalálnak —, úgy hal meg, mint egy kutya. Mégsem mozdult, egy tapodtat sem. Elnyúlva és meglapulva úgy feküdt továbbra is, mint aki bizik még valamiben, vagy mint aki azt várja, hogy valamilyen váratlan dolog történjen. S akkor lassan felbukkant a tudatában az a latin név, melyet az imént keresett, és akárha élete utolsó kívánsága teljesülne, boldogan, kiszáradt ajkait szinte meg se mozdítva suttogetta, hogy *fagus*, FAGUS!

A pásztorral együtt becserkésztük a lucskos gödröket, a sűrű bükköst, az odvas rönkök közt nőtt magas fűvet, megérezttük a gyanta, a taplógomba, az avar és a mohá illatát. De azt, hogy hol rejtőzik a szökevényünk, nem tudtuk kiszimatolni.

Felkönyökölt és az élesen kirajzolódó árnyak vándorlása alapján megpróbálta kideríteni, mennyi ideje fekszik már az aranyszínű bükk lombja alatt, amely eltakarja előle az eget. Jóllehet rögtön meggyőződött, hogy egyetlenegy árnyék sem mozdul el, még egy millimétert sem, mégis úgy érezte, hogy már régóta itt hever az árnyékban. Most már a madarak hívogató szavának zsivajgó áradását is hallotta, és egészen jól érzekelte az erdő nyugodt, mély lélegzését is. Úgy tűnt neki, hogy ismét erőre kap a teste, az imént még letargikus ürességbe süllyedt tudata pedig

mind jobban megvilágosodik, talán attól a nyilvánvaló ténytől ösztökélve, hogy azt az egy percet, amíg nem történt semmi, oly hosszúnak és mérhetetlennek érezte, akár az örökkévalóságot. Elmosolyodott. Biztos volt benne, hogy az iménti benyomása csupán abból az időérzékcshalódásból ered, amely mindig is összhangban van az ember állapotával. Vagyis tudta, hogy a fájdalom pillanata mindig hosszabb, mint az öröme. Mégis felötlött benne, mi lenne, ha elhatározná, élni akar, ameddig csak elrendeltetett, vajon az a különös törvényszerűség vonatkozna-e rá is, hogy a hátramaradt idő, és minden kényszerűség, valóban hosszabbnak tűnik, vagy épp ellenkezőleg, annak tudatában, hogy minden oly gyorsan olvad és zsugorodik, mint a kézben tartott jégdarab — úgy elrepülne az élete, akár az utolsó illúzió. Mindegy, de legalább ki akarta számolni, mennyi ideje van még valójában. A napokat órákká, az órákat perceké alakítva át lassan számolt, végül mindezt besorozta, s megállapította, ha él még kilencven napot, 2160 órája marad hátra, vagy 129 600 perce, amibe nem foglalta bele a mai napot, amely, minden jel szerint, már hiábavalóan odaveszett. Aztán úgy rémlett neki, nem is olyan kevés ez, természetesen csak akkor, ha e percek mindegyikét teljes hévvel éli le, úgy, mintha csupán arra nyújtának lehetőséget, hogy életében még egyszer és utoljára érezzen valami szépet, s tegyen is valami jelentőségteljeset.

Ekkor csatlakozott hozzánk az erdőőr. Méghozzá igencsak furcsán. Észrevétlenül lopakodott a hátunk mögé, és váratlanul ezt mondta: „Akit keresnek — most az én illetékességi körömbe tartozik!” Mielőtt még felfogtuk volna szavai értelmét, megrettentünk, és hátrafordultunk: s ő ott állt, jóképűen, dölyfösen és vigyorogva, nyilván annak tudatában, hogy jelenlétével és pimaszságával is meglepett bennünket. Aztán megismételte: „Az az ember — csupán engem illet!” „Hogyhogy magát?”, hebegte Jakov. „Meg tudná ezt magyarázni?” „Hát, ez legalább egyszerű: ebben az erdőben a flórát és a faunát is rám bízták, vagyis az egész növény- és állatvilágot!” „De senki sem bírta magára az embereket, s ily módon arra sincs joga, hogy védelmébe vegye azt, akit mi keresünk”, mondtam. „Csakhogy, isten a megmondhatója, én egyáltalán nem akarom őt védeni”, súgta bizalmasan az erdőőr. „Ellenkezőleg: elsőként akarom megkaparintani a grabancát!” Jakov és én határozottan tiltakoztunk ez ellen. Úgy véltük, senki sem tulajdoníthatja és ragadhatja el tőlünk a szökevényünket, mert mi hajszoltuk reggel óta eddig az átkozott erdőig, ahol most, sajnos, elrejtőzködött. Ekkor az erdőőr megkérdezte, mit vétett nekünk ez az ember. Mi hallgattunk, és eszünk ágában sem volt megmagyarázni azokat az okokat és körülményeket, amelyek kimozdítottak bennünket nyugalmi helyzetünkből és belesodortak ebbe a megmagyarázhatatlan, lázas állapotba, amelyből, úgy látszik, mindaddig nem tudunk kilábalni, amíg azt a gazfickót fülön nem csápjuk. „Szóval, titkolóznak?”, vigyorgott. „Nem titkolunk semmit, de nem is vagyunk kötelesek magának meggyónni”, mondtam. Az erdőőr hallgatott. Egy ideig lehunyta szemmel szívta cigarettáját, aztán kényszeredetten elmosolyodott és elmesélte, hogy az az ember, akit az imént az egyik bükk mögött látott, tavaly ősszel ellopta a puskáját, s ő kénytelen volt, hatalmas adósságba verve magát, másikat vásárolni, mivel az erdőgazdaságon szégyellte bevallani, hogy alvás közben fegyverezte le egy kö-

zónséges tolvaj, akinek ő, ha megkaparintja, és nem adja vissza a dupla-csővűjét — csupasz kézzel fogja kitépni a szívé! Miközben az erdőőr a farkaskutyájaért berzenkedő juhással felváltva magyarázgatta, ki mit művel majd a szerencsétlennel, Jakov és én félreérthetetlenül közöltük a tajtékzó erdőszel, hogy mi pedig nem ismerünk tréfát, mivel azzal az emberrel, amíg szíve van, előbb mi egyenlítjük ki a halaszthatatlan számláinkat, s ezért is javasoltuk, hogy ne vesztegessük fölösleges vitára az időt, hanem rögtön, amíg talán még nem késő — kaparintsuk meg együtt azt az ördögöt. Az erdőőr, meglepetésünkre, egyetértett velünk, de visszafogott, csaknem fagyos hangon a feltételt is kikötötte, hogy mostantól kezdve ő lesz a — vezér!

Főlegyenesedett, és kezével megérintette az aranylevelű bükk legalacsonyabb ágát, amelyre nem akarta többé felkötni magát. Mégse tudta eldönteni, hogy a fa terebélyes koronájába rejtőzve várja-e meg az éjszakát, vagy pedig azonnal térjen vissza arra a vasútállomásra. Már érezte, hogy pontosan megszabott ideje elpereg, mint a homok, s azt is tudta, hogy minden hátralevő percét csakis tervszerűen és értelmesen töltheti el, arra, amiért érdemes lesz élnie. De nem mozdult mégse, mintha nem értene váratlan átalakulásának értelmét és jelentőségét. Állt és sokáig figyelte a testében visszhangzó érthetetlen hangot, mindaddig, amíg rá nem jött, hogy ahhoz a hanghoz tulajdonképpen semmi köze. Valamilyen különös neszezés volt ez, a fémlemezrek remegéséhez vagy egy állat halálhörgéséhez hasonló, de az is lehet, hogy éppen az üldözők veszélyes és elfojtott suttogását jelezte. E gondolattól megrémült, és vaktában nekivágott az erdő sűrűjének.

Az erdőőr csak a nevetséges feltétel elfogadása után vezetett el bennünket, nesztelenül osonva, egy magányos bükkhöz, de az alatt sajnos letiport talajon, szétlökött harmatos avaron, kitépett mohán és egy fekete selyemnyakkendőn kívül, amelyen vékony bőrszíjjal erősítették meg a csomót, semmit sem találtunk. Am helyett, hogy legalább egy kicsit is fellizgatta volna magát, mivel szökevényünk meglepett, a vezérünk egészen fölényesen elkezdett kuncogni, és a fejét úgy csapta föl, akár egy szarvas. Behunyt szemmel és mozdulatlanul állva próbált eligazodni a díszes fakoronák csendes és titokzatos zúgásában, s noha szellő se lengedezett, az alig kivehető neszezésekre figyelt, s arra, hogy nem tud-e valamilyen zaj vagy illat szerint annak az embernek a nyomára bukkanni, akire mindannyian fentük a fogunkat. Aztán amikor a legkevésbé számítottunk rá, hogy megörvendeztet bennünket, hirtelen öszszerezett, és futni kezdett az erdő sűrűjébe. Mi a nyomába eredtünk ugyan, de biztosra vettük, hogy csak fontoskodik az erdőőr, s mindaddig így véltük, amíg a vékony és egyre sűrűsödő fatörzsek között meg nem láttuk, hogy az a sötét és magas alak is ott botladozik, mint egy ereje fogytán levő rémült állat.

Ahogy a puha és nedves avarrétegbe bokáig süppedtek a lábai, azt hitte, sántít. Aztán eszébe jutott, hogy elvesztette a jobb cipőjét, és hátrafordult, hátha meglátja valahol. Ekkor pillantotta meg a sudár törzsek közt a négy, hajlott emberi alakot. Nem vette mindjárt észre, hogy üldözői száma megszaporodott. Amikor azonban rájött erre az egyszerű

és nyilvánvaló tényre, az is fölrémlt előtte, hogy képtelen megszabadulni ezektől az emberktől, és tán ebből a félelmetes erdőből se jut ki soha! De mindettől függetlenül továbbra is menekült, s érezte, ismét felátad a félelme, és a mind erősebb életkedvvel fokozatosan növekszik benne. Az egyik percben, anélkül, hogy megállt volna, ügyetlen kézmozdulattal még a bal cipőjét is lekapta a lábáról, és mind gyorsabban és fürgébben futott.

Sajnos, nehezen tudtuk nyomon követni, mivel egyre gyorsabban szaladt, s hol jobbra, hol balra kanyarodva ígykezett bennünket megteveszteni.

Aztán olyan érzése támadt, hogy körben fut, hiszen a tér és idő fogalma is összezavarodott benne. Az általános és természetellenes csendben hűvösnek és mozdulatlannak találta az egész erdőt, akárha sötétvörös rézből metszették volna ki, úgyhogy már a saját lihegését sem hallotta, nemhogy a madarakat vagy a levelek susogását a lombokban.

És valóban, végül is egérutat nyert az erdőben, amely az augusztusi délután szikrázó fényében az énekesmadarak karától zengett, de mennyi titokzatos hangtól is, amelyek mintha csak ezáltal jelezték volna az örömeiket, hogy menedéket s talán védelmet nyújtottak neki.

A sötétség és a csend búvókörében vergődve úgy érezte, hogy ugyanaz a kísérteterdő zárja körül, amelybe régen, gyermekkorában egyik kietlen éjszakáján szökött el a Prekornica pásztortelepéről, noha azt se tudta, mit vétett, csak bűnösnek hitte magát — akár most is, jóllehet fogalma sincs, mi köze van az egész nap sarkában levő üldözőkhöz —, jól emlékezett, azon a hajdani éjszakán jobban félt az emberektől mint a farkasoktól, s csupán ezzel magyarázható, miért nem jött elő a rokonok elnyújtott jajveszékelésére, akik lobogó fáklyákkal keresték a hegycsúcsokon, és kérelték, hogy térjen vissza, de ő — a fáradtsággal, az éhséggel, a hideggel és a hátborzongató farkasüvöltésekkel is dacolva — ott maradt hajnalig, s a Prekornica legmagasabb, fehér csúcsát bámulta, mint egy megbabonázott, abban a hiszemben, hogy csupán itt, a fölötté derengő égbolt alatt lelhet biztonságot és szabadulhat meg a félelemtől is. Ahogy most erre gondolt, ismét maga előtt látta azt a valószínűtlenül fehér csúcsot, mintha csak ködből tűnt volna elő, s nyomban igazoltnak vélte az iménti benyomását is, hogy még mindig gyermekkorában fagyos erdejében bolyong.

Sokáig kerestük, s a jelekből ítélve, reménytelenül, miközben a tuskék és bogáncsok szúrását, a csalános csipését is kénytelenek voltunk elviselni, máskor meg hangyabolyokba és dús páfránnyal benőtt sziklahasadékokba léptünk. Alacsony ágak csapódtak a szemünkbe, s méhek martak belénk. Merő egy karmolásból álltunk, a fűtől és a földtől pedig csatakosak, sárosak voltunk, s mindezért, magától értetődően, roppant dühöse is arra a gazfiokóra, kinek harsányan lármázva valamennyien azt üzentük, ha kezünkbe kerül, megkeserüli, amiért valaha is találkozott velünk.

Egyszer csak megtántorodott, s az augusztusi délután káprázató fényétől, valamint a hullámzó fennsík tágasságától szűrást érzett a szemében. Mégis főlegyenessedett, kinkeservesen összehangolta lépteit, s bal tenyerét a homlokra fölé emelte, hogy a tűző naptól s a tündöklő messzeségtől is megóvja a szemét.

Ahogy elhagytuk az erdőt, megint észrevettük: épp akkor tűnt el a zöld és lapos fennsíkon. Annak ellenére, hogy messze volt tőlünk, láttuk, hogy tántorog és botladozik, mintha részeg volna, vagy egészen kimerült a fáradságtól, ám mindenekelőtt bolondnak mondtuk, amiért arra a végtelen fennsíkra kapaszkodik fel, ahol semmilyen esélye sincs többé, hogy megmeneküljön előlünk.

De bármekkora örömet és megkönnyebbülést érzett is, amiért kimenekült abból a hűvös és halott erdőből, arról már sejtelve sem volt, miképp vághat a nap elé, s meg tud-e majd birkózni az előtte levő mérhetetlen távolsággal.

Mert olyan ingerültek voltunk már mindannyian, hogy biztosra vetjük: a tágas fennsíkon még a leggyorsabb vadállat se menekülhet el, nemhogy egy esetlen és kimerült ember.

Most már nem forgolódott hátra, hogy ellenőrizze, hány ember üldözi, s hogy nem közelítették-e meg túlságosan, mert tudta, a tűző napon úgyszólván csak káprázna a szeme. Nyílegyenest futott a sűrű és puha fűvön át, amely mintha csak csalogatta volna, hogy belevesse magát, akár a hullámzó vízbe, hogy így, kinyújtózva és mozdulatlanul alámerüljön mint a kő! Annyira hatalmába kerítette ez a vágy, hogy már azt hitte, nem tudja legyőzni a kísértést, bár világos volt előtte, hogy nincs megállása többé, s nem engedheti meg azoknak az embereknek, hogy a közelébe jussanak. „Ha nem tudsz kitarítani”, motyogta magában, „akkor meríts erőt abból, hogy valamilyen jelentőségteljes dologra gondolsz! Gondolj például arra, amiért mégiscsak úgy határozta, hogy érdemes élned!”

Aztán észrevettük, hogy velünk együtt más emberek is futnak, akiknek jelenlétét nem tudtuk mire vélni. Igaz, feltételezhattük volna, hogy egy közeli hegyi üdülő vendégei, vagy talán amatőrköző kirándulók, akik nem tudtak ellenállni a kísértésnek, hogy részt ne vegyenek ők is az izgalmas és az első látszatra bizonytalan kimenetelű hajszában. Persze, semmi sem gátolt bennünket abban, hogy megkérdezzük, kicsodák és miért csatlakoztak hozzánk. De mégse kérdeztük: hiszen, ha már mindannyian ugyanazt az embert hajszoltuk, mi értelme lett volna firtatni, miért fogtunk össze ellene!

Múltjában kutatva olyasmit keresett, ami most kedvet és erőt adhatott volna neki a kitarításra. De hiába erőlködött: gyereket nem nemzett, hogy folytatódjék benne; felesége nem volt, hogy elsirassa; sőt, tizenöt évi kitarató kutatómunka után még azt a vegyi képletet sem fedezte fel, amely legalább nyomot hagyott volna a létezésről! Hirtelen úgy érezte, csak pusztaság és úr marad utána, pusztaság, amelyből se egy mozzanatot, se egy arcot, se egy illatot nem tud felidézni, tehát semmi érdemle-

geset, ami e pillanatban meggyőzhetné, hogy nem élt hiába. Az ibolyakék messzeség felé nyújtotta a kezét, a messzeség felé, amelyet a tekintetével sem tudott átfogni — s egyszerre csak felzokogott: nyelte az izzadsággal elkevert könnyeket, melyeket a letiport virágokról muslin-carajként fölszálló és feje körül lebegő sárga virágpór egészen elnehezített. De átváltozásának e szomorú pillanatában maga sem tudta, ezért sír-e most, mert semmi se sikerült az életében s minden elviharzott mellette, avagy azért, mert nem tudott s nem akart élni, bár az is meglehet, hogy a váratlan, ösztönösen feltörő sírás tulajdonképpen a beletörődést jelentette abba, hogy a hátralevő hitvány 2160 óra alatt semmit se pótol abból, amit az elmúlt harminchét év alatt elmulasztott az életében.

Hamarosan rádöbrentünk, hogy azok az ügyefogyottak egészen más okból csatlakoztak hozzánk. Közülük ugyanis az egyik váratlanul felkiáltott: „Én nem menekülök többé! Ártatlan vagyok!” A társai köréje csődültek, és elkezdték bizonygatni, hogy ők se vétettek semmit, de, íme, mégis menekülnek, mert muszáj, s ezért ő se teheti ki magát olyan könnyelműen mindenféle veszedelemnek. Mi oldalról figyeltük őket, és neveltünk a félreértésükön. Akkor Jakov azt mondta: „Hát mi sem menekülünk, hanem éppenséggel üldözünk valakit!” Arra fordultak, amerre hosszú kezével Jakov mutatott, és nyomban földerült az arcuk. Aztán firtatni kezdték, mit vétett nekünk az az ember ott a távolban, és mit szándékoznak vele tenni, ha utolérjük. Mi persze hallgattunk. De mert továbbra is kitaratóan ostromoltak bennünket, rájuk förmedtem: „Az ördögbe is, mit érdekli ez magukat?!” „Elnézést, de ha már üldözünk valakit, szeretnénk tudni, mit vétett”, mondta az, aki ártatlanságát bizonygatta. „De ki engedte meg, hogy üldözzék?”, vigyorgott az erdőőr. Ők félrehúzódtak, és sűgva-bűgva elkezdtek tanakodni. Végül megszólalt az egyikük: „Egy icipicit azért még mi is üldözzük, mert ezt senki sem tilthatja meg nekünk.” „De mi közük van maguknak hozzá?”, vetettem oda. „Hát, az meg a mi dolgunk”, kakaskodott köztük a legkisebb, „nem vagyunk kötelesek mindent az orrukra kötni!”

Akkor arra gondolt, talán még sincs minden elveszve: ha minden hátralevő percét teljes hévvel éli le, mint az egyetlen és utolsót — végül még megtörténhet, hogy úgy érzi majd, pontosan annyit élt, amennyit élnie kellett!

Így hát most együtt hajszoltuk mindannyian. De mivel egyenesen és hátratekintés nélkül futott, különös csoda folytán mégiscsak megtartotta az előnyét — mi pedig elég gyalázatosan és nyomorultul éreztük magunkat, mivel a nap a homlokunkra tűzött, az izzadság a szemünket marta, a kimerültségtől és a szomjúságtól pedig már támoltyogtunk. Lehet, hogy ezért kezdtünk el egyszerre szitkozódni is, mindenféle csúfnevet és átkot kiáltva rá, félreérthetetlenül jelezvén ezzel is szándékunkat, hogy előbb-utóbb kíméletlenül elbánunk vele.

Mégse tudta, mihez kell kezdenie, hogy mindezt elhiggye: fölfedezi-e azt a nemlétező kémiai vegyületet, amelyért egész fiatalságát elkótyavetyélte; megismeri-e még azokat a távoli városokat, hegyeket és tengereket, amelyek után örökké vágyakozott, miközben az utazásokat min-

dig más és kedvezőbb alkalmakra halasztotta; a még hátramaradt és egyre rövidebb éjszakákon sorra csókolhatja-e mindazokat az asszonyokat, akiket a laboratóriumába zártan még csak meg se kívánhatott; tűzbe hozzá-e valaha is azok a látványok, amelyek mindig közömbösen hagyták; megtalálja-e mindabban, amit eddig egész életében észre se vett — egyszeriben az élvezetet nyújtó szépséget; ez alatt a kis idő alatt tud-e majd annyira szenvedni és örülni, amennyire kell, hogy elhitesse, valóban emberhez méltó életet élt?!

De, mivel csak tehetetlenül kocogtunk utána, már-már attól tartotunk, utol se érjük, hiszen tényleg gyorsabban futott nálunk, és percről percre mind jobban távolodott, mintha valahol a messzeségben, a megsárgult fennsíkon, olyasvalami várná, ami után kimondhatatlanul vágyakozunk. Ezért hát mi mást tehetünk volna, mint hogy gyűlöljük? Persze, miközben gyűlöltük, nem is sejtettük, hogy ez a csodás és hatalmas érzés, mely megszabta az iránta való viszonyulásunkat, már minden különbséget eltörölt a szándékainkban, úgyhogy egymás mellé sodródva hamarosan egyformákká váltunk mindenben, még külsőnkben is — egymásra hasonlítottunk: izzadságtól csatakosak, eltorzult arcúak, meggörnyedtek voltunk, futás közben pedig egyazon ritmusra emeltük a lábunkat, s a levegőt is úgy kapkodtuk, mint egy agyonkínzott kutya-falka, amelyben már csak a düh és a gyűlölet tartja az erőt.

Míg ezekre a kérdésekre kereste a választ, egyszerre szinte saját halálának sötét tükréként — elébe tárult az egész élete, akár egy alig elmozdult kép az elhibázott vonalakkal és össze nem illő színekkel, mindezzel táncolni kezdett a szeme előtt, és váratlanul az emberi létezés értelmére figyelmeztette, legelőször is a szerelemre és szépségre, vagyis mindarra, ami az ő sivár és csúf életéből kimaradt. E csodás és egyszerű — bár csak ideig-óráig felködlő — titoktól felcsigázva, úgy érezte, hogy hirtelen megváltozik az egész körülötte elterülő táj: a komor hegycsúcsok és hegygerincek mind áttetszőbbek lettek, és szétoszló árnyakként a fátyolos, redőzőtt égboltozatba veszttek; a pengeélű fű pedig, ami az előbb még a lábába hasított, mind puhább és kékebb lett; az egész hullámzó fennsík viszont olyan volt már, mint a tenger! De a végbement általános változás nem ejtette ámulatba. Tudta, most minden más fénytörést kap benne, mivel már mindenben meg tudja lelni a rejtett szépséget, s a világ minden dolgát, amihez ő is hozzá tartozik, szeretni képes. Már arra gondolt, ily módon majd megtéveszti a sorsát. Talán ezért is futott mind gyorsabban, tudván tudva, hogy ebben az eszeveszett hajszában már nem a félelme és az elkeseredése viszi előre, hanem az igazi megmenekülésével kapcsolatban föl-fölizzó gondolata, az a gondolat, amely mindinkább másfele kalandozik, és ellankad benne, mivel érzi, tűzhullám árad a mellében, s így az egész teste, hirtelen és megmagyarázhatatlanul, majd eleped a tengerért!

Valójában az iránta érzett gyűlöletünk a legszebb és legszörnyűbb vágygal volt egyenlő.

E pillanatban: a parti sziklákon szétporladó hullámok fenséges zúgása után vágyott; a megpihenő szél csendje után; azok után a napok után,

amikor az izzó köveken megolvadnak a zuzmók, a túlérrett, megrepedt fűgéből pedig kicsordul a mézédés lé; vágyódott a láthatatlan tücskök átható, csaknem fájdalmas ciripelése után; a kesernyés és maró só, a kátrány, a sült hal, a kiszáradt moszatok, a jód, a vörös bor, és az odakozmásodott olívaolaj illata után; az alacsony égbolt alatt megbékélt éj után vágyódott, amely ezüstharangként borul a tenger tükrére; egy Budva melletti néptelen strand után vágyódott, ahol magányosan és mozdulatlanul heverészhet, mindattól elkábítva, ami létezik, s amiről úgy érzi, hogy csupán érte létezik; és vágyódott, csaknem kétségbeesetten, egy forró és föltárukhoz asszonyi test után, amelynek méhébe, a naptól és várakozástól kiéhezten, a halálról és az időről is megfeledkezve, mindenestől elmerülne.

Szerettük volna mielőbb utolérni, hogy az elszenvedett kínokért és kellemetlenségekért — minél kegyetlenebbül megbüntessük. S ebben az ellenállhatatlan vágyban képtelenek voltunk megfékezni magunkat, hogy rövid, szaggatott kiáltásokkal és üvöltésekkel, amelyeket ő, sajnos, aligha hallhatott — ne tudassuk vele: hogy eltapossuk, akár a kígyót, míg csak az egész ruházata le nem foszlik róla, a bőre pedig meg nem kékül, mint az indigó; hogy kiszaggatjuk a körmeit és kiverjük a fogait; hogy a száját földdel tömjük tele; hogy teleköpködjük a szemét; és végül, hogy addig, amíg él és érzi, mit teszünk vele — kitépjük a szívét, ha egyáltalán van neki!

E felemelő percben, miközben halálosan vágyódott a tenger után és magához akarta ölelni az egész világot, mivel úgy érezte, utolsó leheletéig hozzá tartozik, észre sem vette, hogy összehasogatott talpából és bokájából vörös vérnymokat hagy maga után a letiport fűben. És a szeme sem fájt többé, s így tenyerével sem védte a szikrázó fénytől, se a hullámzó messzeségtől, amelynek határai folyton tágultak, sőt, már azt se érezte, hogy olyan magárahagyatott és védtelen volna, mint az imént.

De midőn csaknem elvakultunk a hőségtől, a futástól és a gyűlölettől, a dühöt pedig féktelenül ontottuk magunkból, állandóan újabb és újabb üldözők csatlakoztak hozzánk, mintha a földből bújtak volna elő, vagy az égből hulltak volna alá — az egyik csoport vasvillákkal, kaszákkal és somfabotokkal felszerelt parasztokból állt, a másik dorongokat és öszsesodort köteleket szorongató díszes sapkájú hegymászókból; a harmadik csoportot pedig vézna és vérszegény kirándulók képezték, tiszta és világos nyári öltözékekben. És csodák csodája — anélkül, hogy bármilyen tényleges okuk lett volna a csatlakozásra, vagy csak pusztá véletlenségből pillantották meg eszeveszett rohanásunkat, rögtön megnevezelték a különös és felcsigázó élmény lehetőségét — s így a nekilődött tömeg gyűlölete gyorsan átcsapott rájuk is, a tömegé, amely a tomboló szél- és tűzvészhez hasonlóan, mind jobban és jobban közelített a felé a kemerült és, a jelek szerint, már elveszett ember felé.

És szebbnek, valóságosabbnak tűnt fel neki minden, mint reggel, úgy-hogy többé már rá se gondolt, hogy bárki is képes volna bármiért bajba sodorni,

A féktelen gyűlölet miatt, amely már mindannyiunkat elvakított, csak később láttuk meg, hogy velünk párhuzamosan holmi fekete ruhás, apró termetű, csontos erdei varjakra emlékeztető asszonyok is szaladnak, akik minduntalan meg-megállnak, és elnyújtott, zokogásszerű orrhangan rimázkodnak, és fohászokdák az istenhez, nyilván azért, hogy könyörületre intsenek bennünket — mi azonban még ingerültebbek lettünk ettől, s utolsó csepp erőnket is megfeszítve még elszántabban, még szilajabban vetettük magunkat a szökevény után, akihez már így is oly közel jutottunk, hogy a csoda sem menthette meg.

Hogy meggyőződjék, tényleg nem fenyegeti-e már senki részéről se veszély — hirtelen megállt.

Egyszeriben, anélkül, hogy tisztában lettünk volna, mi történik vele, ott láttuk, amint egy helyben áll előttünk, s némileg előredőlt törzssel ringatózik, mintha ügyetlenül hajlongana valaki előtt, illetve mintha a végítélet órája előtt magához vonná a föld és nem engedné fölegyenesedni. Csak valamivel később vettük észre, hogy ismét fölegyenesedett.

Aztán lassan megfordult, szinte magabiztosan, hogy úgyse lát senkit.

És így, fölegyenesedve várakozott ránk, soványan és feketeruhásan, akár egy kiéhezett holló.

Első pillanatra valóban úgy rémlett neki, hogy ezen a síma s a tik-kasztó délután ibolyaszínű csöndjébe merült vidéken, ahol semmi se mozdul, végre egyedül maradt. De a tágas térség és az erdő közti rész egyszerre csak megéledt, és ő levegőért kapva, azt kérdezte magában: elhiheti-e még egyáltalán azt, amit lát.

Nem tudtuk elhinni, hogy annyira naiv és agyalágyult legyen, hogy azoktól, akiket egész nap provokált, megalázott és gyötört — végül még kegyelmet kérjen. Akkor hát miért várt bennünket mégis? Miben reménykedett?

(Folytatjuk)

Szűcs Imre fordítása